CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

WYPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

Uprawnienia zdającego do:

☐ dostosowania zasad oceniania.

DATA: **1 czerwca 2022 r.**
GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**
CZAS PRACY: **180 minut**
LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA WYPRACOWANIE: **40**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. W wyznaczonym miejscu zapisz numer tematu wybranego do realizacji.
3. Wypracowanie zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać ze słownika ortograficznego i słownika poprawnej polszczyzny.
8. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
9. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

EPOP-R0-**100**-2206

Układ graficzny
© CKE 2021

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1. Określ, jaki problem podejmuje Anna Martuszewska w podanym tekście. Zajmij stanowisko wobec rozwiązania przyjętego przez autorkę, odwołując się do tego tekstu oraz innych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 wyrazów.

Anna Martuszewska
Literackie kategorie związane z milczeniem i przemilczeniem

Kategoria milczenia – pojawiająca się w ostatnich latach bezpośrednio w publicystyce na styku etyki i literatury bądź też polityki i literatury – istnieje zarówno w samej literaturze, jako nieodzowny składnik, od jej początków, jak też od bardzo dawna pojawia się w wiedzy o literaturze.

Zarówno *praeteritio,* pojmowana jako „zapowiedź przemilczenia pewnych spraw", „wykorzystana jako okazja do zwrócenia na nie uwagi słuchaczy", jak i *aposiopesis,* czyli „przerwanie wypowiedzi i porzucenie pewnego jej wątku motywowane wzruszeniem, odrazą, wstydliwością itp."[1], przenoszą problematykę milczenia i przemilczenia na teren kształtowania narracji, a właściwie – na teren kompozycji utworu.

Przemilczenia kompozycyjne są stosunkowo często wprowadzane przy pomocy sygnalizujących je wzmianek narracyjnych, jak na przykład: „Na koniec tej sceny spuścimy zasłonę miłosierdzia"[2].

Wzmianki te z jednej strony niejako tłumaczą eliminację pewnych opisów, z drugiej zaś – podkreślają istnienie zjawisk, które można by przedstawić, i powody braku ich prezentacji (czasem nawet bezpośrednio wskazują i interpretują faktyczną lub rzekomą niemożność ich opisu).

Z kompozycją zdecydowanie powiązane są takie chwyty, jak zagadka i retardacja (czyli opóźnione wprowadzenie przedstawionego przedmiotu), a wreszcie – tajemniczość wszelkiego rodzaju, leżąca u podstaw zarówno romantycznej powieści poetyckiej[3], jak i szeroko pojętej literatury sensacyjnej, uwidoczniająca się zresztą także na innych poziomach dzieła literackiego. Większość tych zjawisk jest przy tym w utworach wyraźnie sygnalizowana (np. przez pytania bądź bezpośrednie komentarze w rodzaju Mickiewiczowskiego „A kto dziewczyna? ja nie wiem"[4]). Milczenie będące efektem tych zabiegów ma w tym wypadku wyraźny charakter znaku, pełniącego oczywiście bardzo rozmaite funkcje semantyczne. Często zresztą jest to raczej przemilczenie, ponieważ temat jego zostaje ściśle określony, a zagadka jest rozwiązana w dalszej części utworu (przeważnie w finale), zamilknięcie znika w kolejnym rozdziale czy dialogu, wprowadzany z opóźnieniem przedmiot kiedyś jednak – w kolejnej scenie czy w następnym opisie – pojawia się. W tym wypadku kontekstem służącym do wypełniania miejsc „pustych" staje się sam utwór, a ściślej mówiąc – te jego partie, które następują po wprowadzeniu zabiegu sygnalizującego przemilczenie, przede wszystkim partie finalne.

---

[1] Cytaty wyjaśniające pojęcia praeteritio i aposiopesis pochodzą ze *Słownika terminów literackich* M. Głowińskiego, T. Kostkiewiczowej, A. Okopień-Sławińskiej, J. Sławińskiego (Wrocław 1976).

[2] Cytat z powieści przygodowej dla młodzieży pt. *Przygody Tomka Sawyera* Marka Twaina.

[3] Powieść poetycka – ukształtowany w okresie romantyzmu gatunek poezji narracyjnej, powstały z połączenia elementów epickich i lirycznych; rozbudowany utwór wierszowany zawierający fabułę nasyconą momentami dramatycznymi i odznaczający się silnym zsubiektywizowaniem opowiadania i opisu.

[4] Cytat z ballady *Świtezianka* Adama Mickiewicza.

Wśród kompozycyjnych zjawisk znajdujących się w kontekście milczenia i przemilczenia szczególną funkcję pełnią luki informacyjne pojawiające się w życiorysie postaci. Decydują one o ukształtowaniu w wyobraźni odbiorcy takich dwu wielkich figur semantycznych, jak fabuła i bohater. Ich wypełnianie, nie zawsze zresztą możliwe i konieczne, dokonuje się zgodnie z zasadą wewnątrz- i zewnątrzliterackiego prawdopodobieństwa, czyli znów w grę wchodzi zarówno znajomość literackich konwencji, jak i szeroko pojętego extra-tekstu, tj. powszechnie przyjętych opinii o życiu i świecie, a nawet, być może, także – znajomość praw rządzących tym życiem i światem.

Milczenie wreszcie może być tematem całego utworu lub jego części. Najczęściej bywa tak w liryce, w której jest ono przeważnie połączone ze stanem emocjonalnym podmiotu, np. z intensywnym przeżywaniem miłości.

Mowa ezopowa[5] traktowana jest jako swoisty sposób przemilczenia domagającego się wypełnienia, apelującego do pamięci odbiorcy i jego zdolności kojarzenia. Takiemu pojmowaniu tej kategorii sprzyja przede wszystkim znajomość warunków historycznych, w których kształtuje się mowa ezopowa. W warunkach tych istnieje zazwyczaj ostro egzekwowany zakaz mówienia (tj. ściślej: zakaz publicznego mówienia czy pisania) o określonych sprawach. Jest to oczywiście sytuacja wymuszonego milczenia na pewne tematy, w czasach polskiego pozytywizmu przede wszystkim na tematy związane ze sprawą narodową.

Na podstawie: Anna Martuszewska, *Pozytywistyczna mowa ezopowa w kontekście literackich kategorii dotyczących milczenia i przemilczenia*, „Pamiętnik Literacki”, 2/1986.

Temat 2. został wydrukowany na kolejnych stronach.

[5] Mowa ezopowa – sposób formułowania wypowiedzi, przy którym treści – często moralizujące lub satyryczne – nie są wysłowione bezpośrednio, lecz występują pod osłoną alegorii, symboli lub wieloznacznych fabuł. Określenie pochodzi od imienia bajkopisarza greckiego Ezopa (VI w. p.n.e.).

Temat 2. Dokonaj interpretacji porównawczej podanych utworów. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 300 wyrazów.

Wisława Szymborska
Życie na poczekaniu

Życie na poczekaniu.
Przedstawienie bez próby.
Ciało bez przymiarki.
Głowa bez namysłu.

Nie znam roli, którą gram.
Wiem tylko, że jest moja, niewymienna.

O czym jest sztuka,
zgadywać muszę wprost na scenie.

Kiepsko przygotowana do zaszczytu życia,
narzucone mi tempo akcji znoszę z trudem.
Improwizuję, choć brzydzę się improwizacją.
Potykam się co krok o nieznajomość rzeczy.
Mój sposób bycia zatrąca zaściankiem.
Moje instynkty to amatorszczyzna.
Trema, tłumacząc mnie, tym bardziej upokarza.
Okoliczności łagodzące odczuwam jako okrutne.

Nie do cofnięcia słowa i odruchy,
nie doliczone gwiazdy,
charakter jak płaszcz w biegu dopinany –
oto żałosne skutki tej nagłości.

Gdyby choć jedną środę przećwiczyć zawczasu,
albo choć jeden czwartek raz jeszcze powtórzyć!
A tu już piątek nadchodzi z nie znanym mi scenariuszem.
Czy to w porządku – pytam
(z chrypką w głosie,
bo nawet mi nie dano odchrząknąć za kulisami).

Złudna jest myśl, że to tylko pobieżny egzamin
składany w prowizorycznym pomieszczeniu. Nie.
Stoję wśród dekoracji i widzę, jak są solidne.
Uderza mnie precyzja wszelkich rekwizytów.
Aparatura obrotowa działa od długiej już chwili.
Pozapalane zostały najdalsze nawet mgławice[6].

[6] Mgławica – zagęszczenie materii międzygwiezdnej, świecące otoczenie gwiazdy.

Och, nie mam wątpliwości, że to premiera.
I cokolwiek uczynię,
zamieni się na zawsze w to, co uczyniłam.

[Z tomu *Wielka liczba*, 1976]

Wisława Szymborska, *Życie na poczekaniu*, [w:] tejże, *Wybór poezji,* Wrocław 2020.

Cyprian Kamil Norwid
Marionetki

1
Jak się nie nudzić? gdy oto nad globem
Milion gwiazd cichych się świeci,
A każda innym jaśnieje sposobem,
A wszystko stoi – i leci...

2
I ziemia stoi – i wieków otchłanie,
I wszyscy żywi w tej chwili,
Z których i jednej kostki nie zostanie,
Choć będą ludzie, jak byli...

3
Jak się nie nudzić na scenie tak małéj,
Tak niemistrzowsko zrobionéj,
Gdzie wszystkie wszystkich Ideały grały,
A teatr życiem płacony –

4
Doprawdy nie wiem, jak tu chwilę dobić,
Nudy mię biorą najszczersze;
Co by tu na to, proszę Pani, zrobić,
Czy pisać prozę, czy wiersze? –

5
Czy nic nie pisać... tylko w słońca blasku
Siąść czytać romans ciekawy:
Co pisał Potop na ziarneczkach piasku,
Pewno dla ludzkiej zabawy (!) –

6
Lub jeszcze lepiej – znam dzielniejszy sposób
Przeciw tej nudzie przeklętéj:
Zapomnieć l u d z i , a bywać u o s ó b,
– Krawat mieć ślicznie zapięty!...

[1861]

Cyprian Kamil Norwid, *Marionetki*, [w:] tegoż, *Człowiek,* Warszawa 2020.

WYPRACOWANIE

na temat nr ……

Miejsce dla egzaminatora
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tabelę wypełnia egzaminator!

		Liczba punktów	Suma	Uzasadnienie przyznania 0 punktów
wypowiedź argumentacyjna	A.	0 − 3 – 6 − 9		
	B.	0 − 3 – 6 − 9		
interpretacja porównawcza	A.	0 – 2 – 4 − 6		
	B.	0 – 4 – 8 − 12		

C.	0 – 2
D.	0 – 3 − 6
E.	0 – 1 − 2
F.	0 – 2 − 4
G.	0 – 2 − 4
H.	0 – 2 − 4

BRUDNOPIS *(nie podlega ocenie)*